

**Uchwała Nr XXVI/250/18
Rady Miejskiej w Brusach
z dnia 28 marca 2018 r.**

**w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji
„Programu Opieki nad Zabytkami
Gminy Brusy na lata 2016-2019”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 ze zm.) i art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lica 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 ze zm.)

Rada Miejska w Brusach uchwała, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji „**Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Brusy na lata 2016-2019**”, stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Brus.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady

Beata Zblewska

UZASADNIENIE

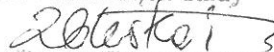
Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017r. poz. 1875 ze zm.) w zakresie zadań własnych Gmina realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W świetle art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017r. poz. 2187 ze zm.) zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Brusy na lata 2016 – 2019, uchwalony został przez Radę Miejską w Brusach Uchwałą nr X/91/16 z dnia 22 stycznia 2016r.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami Burmistrz sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miejskiej.

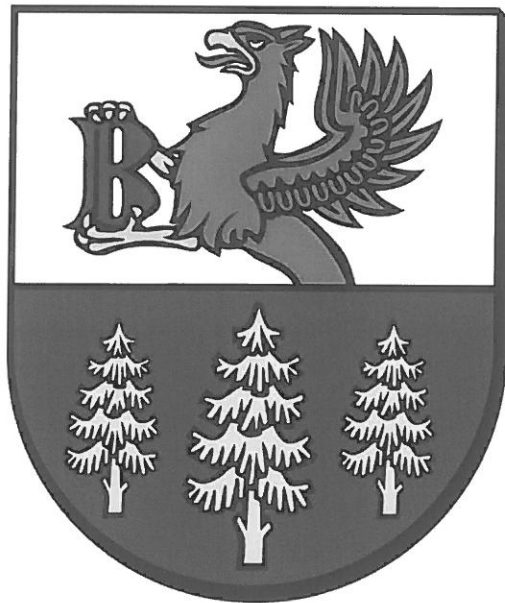
Przewodnicząca Rady

Beata Zblewska

Załącznik do Uchwały Nr XXVI/250/18
Rady Miejskiej w Brusach
z dnia 28 marca 2018r.

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY BRUSY NA LATA 2016 – 2019**

**za okres
od 1 stycznia 2016 do 31 grudnia 2017**

Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Brusy na lata 2016 – 2019

Wprowadzenie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Brusy na lata 2016 – 2019, uchwalony został przez Radę Miejską w Brusach Uchwałą nr X/91/16 z dnia 22 stycznia 2016r. w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Brusy na lata 2016-2019” (opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego w dniu 4 kwietnia 2016 r. pod pozycją 1339).

Realizację programu rozpoczęto w styczniu 2016r., zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014r. poz. 1446 ze zm.) burmistrz co dwa lata sporządza sprawozdanie z realizacji Programu, które przedstawia Radzie Miejskiej. Niniejsze sprawozdanie obejmuje lata 2016 – 2017.

Priorytety i cele programu opieki nad zabytkami zostały określone w art. 87 ust. 2 w/w ustawy. Zgodnie z tym przepisem program ma na celu w szczególności:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Opiekę nad zabytkiem obowiązek sprawować ma właściciel lub posiadacz zabytku poprzez zapewnienie warunków:

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku,
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
3. zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Realizacja programu

Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest dokumentem polityki administracyjnej gminy w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

W okresie sprawozdawczym, za pomocą instrumentów prawnych, finansowych i społecznych były podejmowane działania, które miały na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Brusy.

W jego realizację włączona została cała społeczność lokalna.

Dane o zabytkach, promocja i udostępnianie danych.

- Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Brusy na lata 2016 – 2019 umieszczony został na BIP Urzędu Miejskiego w Brusach.
- Gminna Ewidencja Zabytków została przyjęta zarządzeniem Burmistrza Brus w 2013r. W 2015r. ewidencję uzupełniono m.in. o zespoły dworsko – parkowe, cmentarze i parki dworskie. Dokumenty udostępniane są przez pracowników urzędu miejskiego zainteresowanym osobom i podmiotom.
- W celu wyeksponowania obiektów dziedzictwa kulturowego dla potrzeb turystycznych i społecznych podejmowane są działania mające na celu promocję obiektów zabytkowych w materiałach promocyjnych i informacyjnych przygotowywanych przez Gminę Brusy, Centrum Kultury i Biblioteki im. Jana Karnowskiego w Brusach, Szkoły i Stowarzyszenia działające na terenie gminy.
- Rada Miejska w Brusach w dniu 30 marca 2017r. podjęła Uchwałę Nr XVIII/181/17 w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Moc straciła Uchwała Nr XXIII-230/2006 Rady Miejskiej w Brusach z dnia 31 marca 2006r. w sprawie zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, nie stanowiących własności Gminy Brusy.

- W ramach działań związanych z popularyzacją i promocją dziedzictwa kulturowego:
 - ukazała się trylogia wspomnieniowa Anny Łajming „Mój dom” tom III w tłumaczeniu na język angielski (wydana w 2017r.),
 - utworzono wystawę o twórczości Józefa Chełmowskiego,
 - wykupiono 270 egzemplarzy książki w celu promocji kultury kaszubskiej „Pasieka wyobraźni” o twórczości Józefa Chełmowskiego,
 - przygotowano ulotki promujące twórczość Józefa Chełmowskiego,
 - ukazał się tomik poezji pt. „Tam gdzie niebo tuż przy ziemi” Małgorzaty Ostrowskiej,
 - walory turystyczne i kulturalne promowane są w serwisie www.polskaatrakcyjna.pl,

- opracowano i udostępniono na www.brusy.pl wirtualny spacer po zabytkach i atrakcjach turystycznych gminy Brusy,
- wydano folder „Czas na Brusy – przewodnik turystyczny po mieście i gminie”.

I. Poprawa stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego:

- 1) z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków uzgadniane są projekty decyzji o warunkach zabudowy na obszarze lub obiekcie objętym ochroną zabytków,
- 2) Na wniosek właścicieli nieruchomości, w Uzgodnieniu z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, z Gminnej Ewidencji Zabytków wyłączono 5 obiektów ze względu na bardzo zły stan techniczny.
- 3) W 2016r. został opracowany „Plan Ochrony Zabytków Gminy Brusy na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.
- 4) W trakcie opracowania są następujące dokumenty: miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Brusy.
- 5) Gminna Ewidencja Zabytków wymaga ponownego opracowania z uwzględnieniem aktualnego stanu nieruchomości i dokonania niezbędnych wykreśleń w związku z uszkodzeniami i zniszczeniami obiektów zabytkowych w wyniku nawałnicy, która przeszła nad gminą Brusy w nocy z 11 na 12 sierpnia 2017r.
- 6) Przestrzenie o charakterze publicznym, które zostaną poddane rewitalizacji:
 - park podworski w Wielkich Chełmach poprzez uporządkowanie zieleni, usunięcie obcych gatunków oraz nasadzenie gatunków rodzimych, remont istniejących przepustów i grobli, odtworzenie alejek parkowych o nawierzchni naturalnej (gliniasto-żwirowej). Projekt dofinansowany w ramach RPO WP na lata 2014-2020, działanie 11.4. Ochrona różnorodności biologicznej,
 - część miasta Brusy: - adaptacja części budynku przy ul. Szkolnej 1 na cele społeczne i remont budynku komunalnego przy ul. Chełmowskiej 4 w Brusach wraz z zagospodarowaniem otoczenia tych budynków. Projekt dofinansowany w ramach RPO WP na lata 2014-2020, działanie 8.1.2 Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – wsparcie dotacyjne.
- 7) Informacje na temat możliwości uzyskania dofinansowania ze środków krajowych i zagranicznych prywatnym właścicielom obiektów zabytkowych można znaleźć na stronie internetowej Gminy Brusy i na bieżąco informacji udzielają pracownicy Wydziału IFZ Urzędu Miejskiego w Brusach.
- 8) W okresie sprawozdawczym, Gmina Brusy udzieliła dotację w kwocie **30.000,00 zł** na prace konserwatorskie obejmujące malowanie wnętrza kościoła p.w. Wszystkich Świętych w Brusach.
Realizowano także prace renowacyjne w wieży (dzwonnicy) kościoła polegające na montażu nowych okiennic drewnianych i tynków wewnętrznych na które ww. parafia uzyskała dofinansowanie z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w ramach Funduszu Kościelnego.

Udzielone dotacje umożliwiły przeprowadzenie prac konserwatorskich – remontowych w wyniku których utrwalono i zabezpieczono substancję zabytkową oraz przywrócono walory estetyczne zabytku.

9) We współpracy z mieszkańcami prowadzone są bieżące remonty kapliczek.

10) Na podstawie dokonanych przeglądów stanu zachowania obiektów zabytkowych, znajdujących się we władaniu Gminy Brusy, zlecane są niezbędne remonty i naprawy - w miarę możliwości finansowych.

II. Budowanie lokalnej tożsamości oraz wzmocnienie kapitału społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego

1) Inauguracja Roku Józefa Chełmowskiego

W niedzielę, 26 lutego 2017 r., w dzień urodzin artysty, zainaugurowano obchody Roku Józefa Chełmowskiego. Z tej okazji odbyło się wiele wydarzeń kulturalnych na całych Kaszubach m.in. wystawy pt. „Człowiek Renesansu”, rajd rowerowy śladami J. Chełmowskiego, pokazy teatralne „Świat wg. Chełmowskiego”, Konferencja „Noc z filozofią Józefa Chełmowskiego”, warsztaty regionalne, których celem było zapoznanie uczestników z postacią artysty oraz jego twórczością. Uczestnicy warsztatów mogli wykonać m.in.: obrazy postaci Świętych – techniką malarstwo na szkle, a w ramach zajęć „Anioły Chełmowskiego” pomalować drewnianą lub glinianą figurkę anioła, którą można zabrać do domu. Łącznie przeprowadzono 39 warsztatów regionalnych związanych tematyką z postacią Józefa Chełmowskiego, w których uczestniczyło 840 osób.

Wystawa „Człowiek Renesansu” na którą składa się 12 tablic ilustrujących talent, filozofię, dom, rodzinę i dokonania artysty, była prezentowana m.in. w budynku Sejmu RP, Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego.

W Chacie Kaszubskiej w Brusach - Jagliach do końca 2017 roku była eksponowana wystawa „**Boć z niczego nic powstać nie może**”. Wystawa składała się z rzeźb i obrazów należących do prywatnych kolekcjonerów i właścicieli i prezentowała prawie 100 eksponatów.

2) Konkurs Mój Jan Karnowski z Czarnowa – ma na celu przybliżenie postaci słynnego w gminie Brusy poety kaszubskiego, sędziego, ideologa ruchu Młodokaszubskiego, a pochodzącego z Czarnowa Jana Karnowskiego (16.05.1886-2.10.1939). Konkurs przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży i ma na celu podniesienie poziomu wiedzy o Janie Karnowskim, rozwijanie indywidualnych zdolności uczniów, pobudzanie do twórczego myślenia i rozwijanie wyobraźni u młodych ludzi. Uczestnicy muszą przygotować własny wiersz i go wyrecytować lub utwór muzyczny. Organizatorem konkursu jest bruski Oddział Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego przy współdziałaniu z Gminą Brusy i Centrum Kultury i Biblioteki. Konkurs organizowany jest co roku i ma charakter cykliczny.

3) Międzynarodowy Festiwal Folkloru – Kaszubskie Spotkania z Folklorem Świata - impreza cykliczna, odbywa się pod koniec miesiąca lipca, udział biorą amatorskie zespoły folklorystyczne z całego świata, imprezą towarzyszącą jest Jarmark Zaborski.

Co roku w ostatnim tygodniu lipca na scenach **Brus, Chojnic, Konarzyn, Kościerzyny, Skorzewa, Wdzydz i Wiela** występują barwne grupy folklorystyczne

z różnych krajów. W 2017 roku na sześciu scenach wystąpiły zespoły z 9 krajów: **Francji, Hawajów, Hiszpanii, Portoryko, Portugalii, Rosji, Serbii, Słowacji, i Włoch**. Ponadto w festiwalu uczestniczą polskie zespoły folklorystyczne z Kaszub: Zespół Pieśni i Tańca *Kościerzyna* z Kościerzyny, *Kaszuby* z Wiela i Karsina, Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Chojnickiej *Kaszuby* z Chojnic, Zespół Pieśni i Tańca *Bławatki* z Chojnic, Dziecięco-Młodzieżowy Zespół Folklorystyczny *Kaszëbe* z Chojnic, Zespół Folklorystyczny *Kaszubskie Nuty* z Nowego Klincza, oraz *Kaszubski Zespół Folklorystyczny Krëbane, Dzôtczy, Purtki, Gwiżdże, Krebanulczy i Małe Krebanulczy* z Brus.

„Kaszubskie Spotkania z Folklorem Świata” rozpoczynają się barwnym korowodem, ulicami **Wiela**, które udają się na scenę przy jeziorze, gdzie odbywa się **KONCERT INAUGURACYJNY**. Przez kolejne dni zespoły występują równolegle na kilku scenach w całym powiecie chojnickim i kościerskim. Jest to wspaniała okazja, by podziwiać kulturę z różnych miejsc kuli ziemskiej, a jednocześnie zaprezentować i zareklamować nasz folklor.

Festiwal kończy się **KONCERTEM FINAŁOWYM** w Brusach. Poprzedzony jest ekumeniczną **Mszą Świętą** w kościele pw. Wszystkich Świętych w Brusach oraz uroczystym przejściem wszystkich uczestników w korowodzie ulicami miasta.

- 4) **Festiwal Archeologiczny** – o średniowiecznych tradycjach Zaborów przypomina Stowarzyszenie Grupa Młodych Archeologów z Brus. Jest to wydarzenie cykliczne, na które przyjeżdżają grupy rekonstrukcyjne z całej Polski a nawet z zagranicy. Od dwóch lat festiwal odbywa się w Czernicy, gdzie na dużym terenie rozbijana jest wioska rycerska i odbywają się biegi, turnieje, walki, konkursy, warsztaty.
- 5) **Rodnô Mòwa** – konkurs recytatorski literatury kaszubskiej Co roku w Chmielnie odbywa się Konkurs Recytatorski Literatury Kaszubskiej Rodnô Mòwa. W Centrum Kultury i Biblioteki co roku odbywają się eliminacje powiatowe, mające na celu wyłonienie najlepszych recytatorów z powiatu chojnickiego.
- 6) **Czëtanié Remùsa**” – konkurs czytelniczy w języku kaszubskim, głównym organizatorem jest Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Brusach. Konkurs skierowany jest do dzieci i młodzieży z gminy Brusy i co roku wydarzenie odbywa się w innej szkole podstawowej na terenie gminy.
- 7) **Jaselka w języku kaszubskim**- impreza cykliczna organizowana przez Centrum Kultury i Biblioteki, adresowana jest do dzieci i młodzieży z gminy Brusy. Zadaniem grup konkursowych jest wyłonienie najlepiej przygotowanego widowiska w języku kaszubskim.
- 8) **Działalność Teatru Obrzędu Ludowego „Zaboracy”** co roku członkowie amatorskiego Teatru Ludowego działającego przy Centrum Kultury i Biblioteki przygotowują przedstawienie teatralne, przybliżające znane postacie pochodzące z naszego regionu. W ich repertuarze znalazła się już sztuka „Balbina” Anny Łajming, „Świat wg Józefa Chełmowskiego”.
- 9) **Warsztaty regionalne w Chacie Kaszubskiej w Brusach - Jagliach** – uczestnicy warsztatów poznają sposoby przetwarzania kapusty, pieczenia wafel, techniki malowania na szkle, lepienia figurek. Warsztaty cieszą się z coraz większym zainteresowaniem. W 2017 roku w 116 warsztatach regionalnych w Chacie

Kaszubskiej w Brusach - Jagliach uczestniczyło razem 2301 dzieci i młodzieży z całych Kaszub.

- 10) **Pieczenie chleba w Widnie** – święto swojskiego chleba i bułeczek wypiekanych w piecu chlebowym. Jest to wydarzenie cykliczne organizowane co roku w pierwszą sobotę sierpnia. W 2017 r. odbyła się 20-edycja tego wydarzenia. Ulubieńcy wypiekania swojskiego chleba spotykają się w Widnie, aby zobaczyć wszystkie czynności związane z wypiekaniem pieczywa w piecu chlebowym. Pieczenie, chleba wykonuje już od lat Pani Agnieszka Wera, mieszkanka Widna.
- 11) **Zaborskie Dożynki Gminne** – coroczne święto plonów jest również okazją do podsumowania konkursów na najładniejszą wieś i posesję na terenie miasta i gminy.

Gmina Brusy wyróżnia się bogactwem lokalnego dziedzictwa kultury niematerialnej. Jest ona kultywowana i promowana poprzez działalność szkół, bibliotek, sołectw, organizacji pozarządowych, twórców ludowych i zespołów muzyki ludowej. Centrum Kultury i Biblioteki im. Jana Karnowskiego w Brusach proponuje bogaty kalendarz imprez promujących lokalną kulturę niematerialną (festiwale, koncerty, wieczory poetyckie, spotkania autorskie, konkursy itd.). W zakresie kultywowania języka kaszubskiego w skali całego regionu wyróżnia się działalność Kaszubskiego Liceum Ogólnokształcącego w Brusach uczącego języka kaszubskiego.

Lokalną muzykę i taniec ludowy zachowuje dla przyszłych pokoleń wywodzący się z Brus Kaszubski Zespół Folklorystyczny „Krëbane” oraz Teatr Obrzędu Ludowego „Zaboracy” działające przy Centrum Kultury i Biblioteki w Brusach. Lokalna historia kultywowana jest poprzez działalność organizacji pozarządowych. O średniowiecznych tradycjach Zaborów przypomina Stowarzyszenie Grupa Młodych Archeologów z Brus. Pamięć o bohaterach II wojny Światowej kultywuje Stowarzyszenie Miłośników Historii Gryfa Pomorskiego „CIS” z Męcikała.

Szkoły, Centrum Kultury i Biblioteki oraz liczne stowarzyszenia przypominają i promują twórczość lokalnych pisarzy i poetów, między innymi Anny Łajming, Stanisława Pestki tworzącego pod pseudonimem Jan Zbrzyca oraz Jana Karnowskiego. Twórczość Józefa Chełmowskiego pozostającą na pograniczu malarstwa, rzeźby ludowej oraz filozofii kultywuje między innymi rodzina artysty udostępniająca jego zbiory w otoczeniu domu rodzinnego.

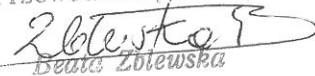
Regionalne tradycje gospodarcze, przede wszystkim zbierania i przetwarzania runa leśnego i owoców, wykorzystują festyny ludowe organizowane przez poszczególne sołectwa np. Festyn Jabłkowy w Czyczkowach, Festyn Jagodowy w Wielkich Chełmach, Festyn Śliwkowy w Leśnie, Festyn Grzybowy w Męcikale. Sołectwa promują również dania kuchni lokalnej i tradycje kulinarne Zaborów.

Podsumowanie

Główne założenia i priorytety Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami to dążenie do poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego z zachowaniem krajobrazu kulturowego Gminy oraz podwyższenie świadomości społecznej mieszkańców i właścicieli zabytkowych obiektów.

Na podstawie informacji zawartych w niniejszym sprawozdaniu można stwierdzić, że cele zawarte w Programie były realizowane wszechstronnie przez różnorodne i komplementarne zadania, które prowadziły do osiągnięcia założonego celu w miarę dostępnych środków prawnych i finansowych. Zadania obejmowały działania bezpośrednio wpływające na poprawę stanu zachowania zabytków jak i projekty upowszechniające i promujące lokalne dziedzictwo kulturowe.

Przewodnicząca Rady

Beata Zbiewska